

นายปรีดี พนมยงค์
(หลวงประดิษฐมนูธรรม)

ภาพโดย : ความอนุเคราะห์จาก หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

๐๐๕ ๕๗๐.๕ ๓๓๖

ประวัติโด

นายปรีดี เมืองไทย เป็นบุค มาเป็นระบอบปร ในครั้งนั้น และเี ตลอดมาถึงนาย หลายอย่าง จนมี จากเมืองไทยไป ที่ไม่ขัดแย้งนัก

นายปรีดี วันศุกร์ ขึ้น ๑๓ วดพนมยงค์ อำ นายเสียง และ รรวม ๘ คน ส่า เจ้าอาวาสวัดสา นางลูกจันทน์ ิ

ประวัติการ

การศึก โรงเรียนดัวอัย

นายปรีดี พนมยงค์
(หลวงประดิษฐมนูธรรม)
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๗

ประวัติโดยสังเขป

นายปรีดี พนมยงค์ หรือ หลวงประดิษฐมนูธรรม นายกรัฐมนตรีคนที่ ๗ ของเมืองไทย เป็นบุคคลสำคัญผู้หนึ่ง ในขณะปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ในฐานะผู้นำฝ่ายพลเรือน ในครั้งนั้น และเป็นที่ยอมรับกันว่า มหาบุรุษผู้หนึ่ง เป็น “มันสมอง” ของคณะรัฐบาลหลายสมัย ตลอดมาถึงนายกรัฐมนตรีคนที่ ๖ คือ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช และเป็นผู้หนึ่งที่มีอะไร ๆ หลายอย่าง จนมีสมญานามว่า “ขรัวท่าช้าง” แต่แล้วก็ต้องแพ้ราชภัยการเมือง ต้องเผ่นหนีจากเมืองไทยไปยึดมั่น ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศฝรั่งเศส โดยข้อหาที่ไม่ชัดเจนนัก ดังต่อไปนี้

นายปรีดี พนมยงค์ เกิดเมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๓ เวลา ๑๔.๐๐ น. ตรงกับวันศุกร์ ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๖ ปีชวด เกิดที่บ้านริมคลองเมืองฝั่งเหนือ ตำบลท่าवासกรี ตรงข้ามวัดพนมยงค์ อำเภอพระนครศรีอยุธยา (อ.กรุงเก่า) จ.พระนครศรีอยุธยา เป็นบุตรคนโต ของนายเสียง และนางลูกจันทน์ พนมยงค์ มีพี่น้องร่วมท้องเดียวกัน ชาย ๔ คน หญิง ๔ คน รวม ๘ คน สาเหตุที่ได้ใช้นามสกุล “พนมยงค์” ก็เพราะว่า ท่านเจ้าคุณสุวิมลมังคลาจารย์ เจ้าอาวาสวัดศาลาปูน กรุงเก่าอยุธยา เป็นผู้ตั้งให้ เพราะเห็นว่าครอบครัวของนายเสียง นางลูกจันทน์ มีส่วนช่วยเหลือผูกพันอยู่กับวัดพนมยงค์ตลอดมา

ประวัติการศึกษา

การศึกษาของนายปรีดีฯ ในขั้นต้น เรียนจากโรงเรียนมัธยมวัดเสนาราม ซึ่งเป็นโรงเรียนตัวอย่างของมณฑลพระนครศรีอยุธยา จนจบมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗

พ.ศ. ๒๔๕๘ ได้ไปเรียนต่อที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ที่กรุงเทพมหานคร อยู่ระยะหนึ่ง

พ.ศ. ๒๔๖๐ เข้าเรียนกฎหมายที่โรงเรียนกฎหมาย สังกัดกระทรวงยุติธรรม และในเวลาเดียวกันนั้น เขาก็เข้ารับราชการเป็นเสมียน ของกรมราชทัณฑ์ไปด้วย แต่ด้วยมันสมอง อันเป็นอัจฉริยะของเขา ภายในเวลา ๒ ปีเศษ เขาก็สามารถเรียนได้สำเร็จ ได้เป็นเนติบัณฑิตสยาม เมื่ออายุ ๑๕ ปี และได้แสดงความสามารถว่าความได้ชนะถึง ๓ ศาลเป็นคดีแรก แต่หาได้ยึดอาชีพเป็นทนายต่อไปไม่

พ.ศ. ๒๔๖๓ สอบได้ทุนหลวงไปเรียนกฎหมายต่อ ที่ประเทศฝรั่งเศส ขณะนั้นอายุได้ ๒๑ ปี และเป็นคนไทยคนแรก que สอบไล่ได้ปริญญา ดอกเตอร์ อังครัว (Docteur endroit) จากประเทศฝรั่งเศส และได้รับปริญญาทางเศรษฐศาสตร์อีกแขนงหนึ่งด้วย

พ.ศ. ๒๔๗๐ ได้เดินทางกลับประเทศไทย รวมเวลาอยู่ในฝรั่งเศสถึง ๗ ปี และเข้ารับราชการเป็นผู้พิพากษา รับเงินเดือน ๒๔๐ บาท ในกรมร่างกฎหมาย กระทรวงยุติธรรม และเป็นอาจารย์สอนวิชากฎหมาย ที่โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม ความเป็นผู้มีมันสมองอันปราดเปรื่องและความสามารถในทางวิชาการ ต่อมาได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ เป็น รองอำมาตย์ตรี และอำมาตย์เอก “หลวงประดิษฐมนูธรรม” ตามลำดับ

แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว ในสมัยพระยามโนปกรณนิติธาดา เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรก ได้เร่งรีบออกกฎหมาย ป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ โดยระบุโทษอย่างรุนแรง แก่ผู้ที่ดำเนินการและประพฤติดัวเป็นคอมมิวนิสต์ในประเทศสยาม ซึ่งคิดว่าน่าจะมีการเข้าใจผิดอะไรบางอย่าง ในแนวทางการปกครอง อันจะช่วยฟื้นฟูการเศรษฐกิจของเมืองไทย ซึ่งอาจจะกระทบกระเทือนถึง รายได้และผลประโยชน์ของผู้หนึ่งผู้ใดในยุคนั้นได้ จากหนังสือ สมุดปกเหลือง ของเขา ถูกสงสัยว่าเป็นคอมมิวนิสต์ บาปกรรมจึงมาตกอยู่ที่ นายปรีดีฯ ในที่สุดเขาต้องถูกขอร้อง ให้ออกไปนอกประเทศด้วยข้อหาที่ไม่ชัดเจนนักเป็นการชั่วคราว ชีวิตของ ดร. อังครัว หนุ่มก็ต้องระเห่ร่อนในต่างแดนด้วยความระทมใจ เป็นเวลาถึง ๕ เดือน

บุคคลแรกที่ทำให้ความเห็นอกเห็นใจ หลวงประดิษฐ์ฯ ที่ต้องถูกขอร้องแกมบังคับ ให้ออกไปนอกประเทศในครั้งนั้นคือหลวงพิบูลสงคราม หรือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม (นายกรัฐมนตรีคนที่ ๓) ซึ่งให้คนไปบอกกับเขาว่า ขอให้กักพันธไปเสียก่อนเถอะ จะแก้ไขให้ ในภายหลังด้วยตนเอง และแล้วหลวงประดิษฐ์ฯ ก็จำต้องรับคำเดินทางทางออกนอกประเทศ ตามบัญชาของรัฐบาล ซึ่งแปลว่าคณะรัฐบาลในขณะนั้น ยังมีคนที่เห็นอกเห็นใจ หลวงประดิษฐ์ฯ อยู่บ้างเหมือนกัน

ต่อมาเมื่อสำเร็จ และได้เป็น นายปรีดีฯ ซึ่งมี นายปรีดีฯ ไม่ใช่จัดการให้หลวงประ ที่จอมพล ป. พิ นอกประเทศ และ ต้องเนรเทศตัวเอง

วิถีทางกา หลวงประดิษฐ์ฯ โอกาส ให้รัฐบาล ปรากฏว่า คณะ ไปโดยความสงบ เรียกว่ากบฏวร ปราบกบฏเรียบรี และสนับสนุนให้

ในขณะ พบปะสังสรรเกี่ คนไทยด้วยกันก็ เพราะเป็นคนกร ถูกเพื่อนเรียกว่า นี้ก็มี นายควง อ นายชม จารุรัต พบปะประชุมก็ ให้ความรู้ ด้าน

บทบาททาง

บทบาท เป็นที่รู้จักกันอยู่ สอบเนติบัณฑิต ฝรั่งเศส จนสำเร็จ

ที่กรุงเทพมหานคร

งยุติธรรม และใน
แต่ด้วยมันสมอง
ได้เป็นเนติบัณฑิต
เป็นคดีแรก แต่หา

ส ขณะนั้นอายุได้
leur endroit) จาก

ถึง ๗ ปี และ
ระหว่งยุติธรรม
ความเป็นผู้มี
ชทานบรรดาศักดิ์
ดับ

ในสมัยพระยา
วงกันการกระทำ
ประพุดิตัวเป็น
ในแนวทางการ
จนถึง รายได้และ
ถูกสงสัยว่าเป็น
ให้ออกไปนอก
ต้องระเหเร่ร่อน

เรื่องแกมบังคับ

พิบูลสงคราม
อะ จะแก้ไขให้
เกินนอกประเทศ
หลวงประดิษฐ์ฯ

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๖ พระยาพหลพลพยุหเสนา ทำการปฏิวัติได้สำเร็จ และได้เป็นนายกรัฐมนตรี คนที่ ๒ ของไทยแล้ว ได้มีการสอบสวนซักฟอกเรื่องของ นายปรีดีฯ ซึ่งมี เซอร์โรเบิร์ต รอนแลนด์ และ ดร. กียอง ร่วมเป็นกรรมการ ลงมติเห็นว่า นายปรีดีฯ ไม่ใช่คอมมิวนิสต์ สภาผู้แทนราษฎร ลงมติเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ จึงได้จัดการให้หลวงประดิษฐ์ฯ หรือนายปรีดี พนมยงค์ กลับเข้ามาประเทศไทย ตามคำมั่นสัญญาที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม และคณะให้สัญญาไว้ ก่อนหลวงประดิษฐ์ฯ จะเดินทางออกนอกประเทศ และเมื่อหลวงประดิษฐ์ฯ กลับมาแล้ว พระยามโนฯ อดีตนายกรัฐมนตรี ก็มีอันต้องเนรเทศตัวเองไปอยู่นอกประเทศที่เกาะปีนังจนวาระสุดท้ายของชีวิต

วิถีทางการเมืองไม่มีใครที่จะทำนาย หรือคาดการณ์ล่วงหน้าได้ถูกต้องเสมอไป เมื่อหลวงประดิษฐ์ฯ มาใครจะคิดว่าพระยามโนฯ ต้องไป การไปของพระยามโนฯ เป็นการเปิดโอกาส ให้รัฐบาลชุดของพระยาพหลฯ บริหารราชการแผ่นดินได้โดยความคล่องตัว แต่ปรากฏว่า คณะรัฐบาลชุดของพระยาพหลฯ ก็ไม่สามารถจะบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปโดยความสงบสุขที่เดิวนัก ทำให้เกิดมีการกบฏขึ้น เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ เรียกว่ากบฏวรเดช แต่ทำไม่สำเร็จ และเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ต่อรัฐบาล หลังจากที่รัฐบาลได้ปราบกบฏเรียบร้อยแล้ว พระยาพหลฯ นายกรัฐมนตรี ก็ขอลอนตัวออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และสนับสนุนให้หลวงพิบูลฯ ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี คนที่ ๓ ต่อไป

ในขณะที่หลวงประดิษฐ์ฯ ฟ่านักศึกษาเล่าเรียนอยู่ในประเทศฝรั่งเศส อันเป็นศูนย์กลางพบปะสังสรรค์เกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแล้ว ยังได้รู้จักสนิทสนมกับคนไทยด้วยกันอีกหลายคน อาทิเช่น ร.ท.แปดก ชิตตะสังคะ ที่มีฉายาเรียกว่า “กัปตัน” เพราะเป็นคนกระฉับกระเฉงว่องไว มีลักษณะเป็นผู้นำ นายเรือโท สินธุ์ กมลนาวิน ร.น. ถูกเพื่อนเรียกว่า “แฮดเมอร์รอล หรือแม่ทัพเรือ” เพราะเป็นทหารเรือและมีอารมณ์ดี นอกจากนี้ก็มี นายควง อภัยวงศ์ นายประยูร ภมรมนตรี นายแนบ พหลโยธิน นายเดือน บุนนาค และ นายชม จารุรัตน์ เป็นต้น ส่วนนายปรีดีฯ เอง ถูกเพื่อนเรียกว่าอาจารย์ เพราะในเวลาพบปะประชุมกันแต่ละครั้ง นายปรีดี พนมยงค์ หรือหลวงประดิษฐ์ฯ มักจะตั้งตน เป็นผู้แนะนำให้ความรู้ ด้านการเมือง และการเศรษฐกิจให้เพื่อน ๆ อยู่เสมอ

บทบาททางการเมือง

บทบาททางการเมือง ของนายปรีดี พนมยงค์ หรือหลวงประดิษฐ์มนูธรรม ย่อมเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง ว่านายปรีดี พนมยงค์ เป็นเด็กหัวดีเรียนเก่ง สนใจวิชากฎหมาย สอบเนติบัณฑิตไทยได้ตั้งแต่อายุ ๑๕ ปี และสอบชิงทุนได้ไปเรียนต่อทางกฎหมาย ณ ประเทศฝรั่งเศส จนสำเร็จได้ปริญญา ด็อกเตอร์ อังครัว และวิชาเศรษฐศาสตร์ได้โดยง่ายดาย ดังกล่าว

แล้ว ดังนั้นจึงกลายเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่ง ในคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบประชาธิปไตย และเป็นมันสมอง ในการร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉบับแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ และฉบับหลัง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข ขึ้นปกครองบริหารประเทศ ทั้งยังได้ร่วมเป็นคณะรัฐบาลบริหารประเทศอีก หลายยุคหลายสมัย เคยเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และเป็นหัวหน้าขบวนการเสรีไทยในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ เคยเป็นนายกรัฐมนตรีถึง ๓ สมัย

สมัยที่ ๑. เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๔๘๕ ถึง วันที่ ๘ มิถุนายน ๒๔๘๕ ออกเพื่อ ประกาศใช้รัฐธรรมนูญใหม่ พ.ศ. ๒๔๘๕

สมัยที่ ๒. เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๔๘๕ ถึงวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๔๘๕ ขอลาออก เพราะกรณีสวรรคตของ รัชกาลที่ ๘

สมัยที่ ๓. เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๔๘๕ ถึง วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๔๘๕ ขอลาออก เพราะสุขภาพไม่สมบูรณ์

วิถีทางทางการเมืองเป็นเรื่องประหลาด เพราะมาถึงระยะที่ หลวงพิบูลฯ หรือจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี นี้เอง หลวงพิบูลฯ กับหลวงประดิษฐฯ ซึ่งเคย ถูกกักกันมา ตั้งแต่อยู่ในฝรั่งเศส จนได้ร่วมทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองมาด้วยกัน และหลวงพิบูลเองเป็นผู้ให้การสนับสนุน เรียกร้องหลวงประดิษฐฯ ให้กลับเข้ามาร่วมงาน บริหารแผ่นดินใหม่ด้วยกัน กลับกลายเป็นว่า บุคคลทั้งสองได้เกิดมาแข่งบุญวาสนากันเสียเอง ในภายหลัง และมีอันต้องแบ่งออกเป็นสองฝักสองฝ่าย ฝ่ายหลวงพิบูลหรือจอมพล ป. มีทหาร เป็นฝ่ายสนับสนุน ส่วนฝ่ายนายปรีดี หรือหลวงประดิษฐฯ มีพลเรือนเป็นฝ่ายสนับสนุน เข้าใจ กันว่าอย่างนั้น

และในยุคจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีอำนาจนี้เอง บรรดาศักดิ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ เช่น ขุน หลวง พระ พระยาฯ ได้ถูกยกเลิกโดยขอเวนคืนทั่วประเทศ หลวงพิบูลฯ จึงเป็น จอมพล ป. พิบูลสงคราม และหลวงประดิษฐ์ มนุชธรรม ก็เป็น นายปรีดี พนมยงค์ ตามเดิม

เกิดสงครามเอเชียบูรพา หรือสงครามโลกครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ กองทัพญี่ปุ่น บุกประเทศไทย เพื่อขอให้ไทยร่วมทำสงครามอยู่ฝ่ายญี่ปุ่น สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี นายปรีดี พนมยงค์ อายุ ๔๒ ปี ได้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็น ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔

ผลปรากฏว่าญี่ปุ่นแพ้สงคราม สงครามโลกยุติลง ประเทศไทยเลิกสงคราม เมื่อเดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ เวลานั้น นายปรีดีฯ อายุได้ ๔๕ ปีเศษ พ้นจากตำแหน่งผู้สำเร็จราชการ

แผ่นดิน และรับ
ถูกดำเนินคดีในชื่
นายปรีดี

มีนาคม พ.ศ. ๒๔
รัฐธรรมนูญ พ.ศ.
เข้ารับตำแหน่ง
เมื่อวันที่ ๑๐ มิถุน
ครั้งหนึ่ง เมื่อวัน
๒๓ สิงหาคม พ
๔ เดือนเศษ ดัง

บทบาทเสรี

ขบวนการ
มีนายปรีดี พนม
ภายนอกประเทศ
ตั้งขึ้นแ
กับญี่ปุ่น และป
ปฏิบัติการขัดข
มีบุคคล

อดุลเดชจรัส ข
ผลดีข

สงคราม เพราะ
โมฆะ จอมพล
แต่ขณะคดีเมื่อ

เหตุการณ์

เหตุกา
รัฐมนตรี ที่
พระบาทสมเด็จพระ
เหตุการณ์อัน
ก่อให้เกิดควา

การปกครองเมื่อ
และเป็นมันสมอง
ที่มีการเปลี่ยน-
การประเทศอีก
กระทรวงการ-
ในสมัยสงคราม

๒๔๘๕ ออกเพื่อ

๒๔๘๕ ขอลาออก

๒๔๘๕ ขอลาออก

หรือจอมพล
ดิษฐ์ฯ ซึ่งเคย
รองมาด้วยกัน
เข้ามาร่วมงาน
สนากันเสียเอง
พล. ป. มีทหาร
ับสนุน เข้าใจ

ที่มีอยู่ เช่น
งเป็น จอมพล
วมเดิม

พ.ศ. ๒๔๘๔
ยจอมพล ป.
าฯ แต่งตั้งเป็น
ที่ ๘ เมื่อวันที่

าม เมื่อเดือน
ทำเนียบราชการ

แผ่นดิน และรับตำแหน่งรัฐบุรุษอาวุโส จอมพล ป. พิบูลสงคราม ตกเป็นอาชญากรสงคราม
ถูกดำเนินคดีในชั้นศาล

นายปรีดี พนมยงค์ ได้เข้ารับตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี ครั้งแรก เมื่อวันที่ ๒๔
มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ นับเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ ๗ ของเมืองไทย แต่สิ้นสุดลงด้วยประกาศใช้
รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๘๕ ลาออกจากตำแหน่งไปเมื่อ วันที่ ๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ แต่ก็ได้
เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ และต้องลาออก
เมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ และได้โปรดเกล้าฯ ให้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีก
ครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ จึงต้องกราบถวายบังคมลาออกไปเมื่อ วันที่
๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ และเป็นครั้งสุดท้ายในชีวิต อยู่ในตำแหน่งรวม ๓ สมัย เป็นเวลา
๔ เดือนเศษ ดังกล่าวแล้ว

บทบาทเสรีไทย

ขบวนการเสรีไทย เกิดขึ้นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ (พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๘๘)
มีนายปรีดี พนมยงค์ เป็นหัวหน้าอยู่ในประเทศไทย ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เป็นหัวหน้าอยู่
ภายนอกประเทศ อยู่ในสหรัฐอเมริกา

ตั้งขึ้นเพราะไม่เห็นด้วย กับรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ทำการร่วมรบ
กับญี่ปุ่น และประกาศสงครามกับอังกฤษ และอเมริกา เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๕ โดย
ปฏิบัติการขัดขวางอยู่เบื้องหลัง

มีบุคคลสำคัญร่วมอยู่ในขบวนการนี้อีกหลายท่าน เท่าที่ทราบมี พล.ต.อ.อดุลย์
อดุลเดชจรัส พล.อ.อ.สิทธิ เสวตศิลา และ พล.อ.อ.ทวิ จุลละทรัพย์ ฯลฯ

ผลดีของขบวนการเสรีไทย เมื่อสงครามโลกยุติลง ประเทศไทยกลับเป็นฝ่ายชนะ
สงคราม เพราะมีข้อหักล้างว่าการประกาศสงคราม ของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็น
โมฆะ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ตกเป็นอาชญากรสงครามแต่เพียงผู้เดียว
แต่ชนะคดีเมื่อขึ้นศาล

เหตุการณ์สะเทือนใจ

เหตุการณ์สำคัญ ที่เกิดขึ้นในระหว่าง ที่นายปรีดี พนมยงค์ อยู่ในตำแหน่งนาย-
กรัฐมนตรี ที่ตาโถมเข้ามาประจุมรสุมแห่งชีวิตแทบเอาตัวไม่รอด ก็คือ “กรณีสวรรคตของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๘” ที่เกิดขึ้นในเช้าวันที่ ๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕
เหตุการณ์อันน่าสลดใจ ได้เกิดขึ้นแก่คนไทยทั้งชาติ เหมือนอนุสรณ์บาดแผลกลางใจประเทศ
ก่อให้เกิดความวิปโยคโศกเศร้าและความตลึงงันของชาวไทยทั่วประเทศ เมื่อได้รับฟังการ

แถลงข่าวจากพระบรมมหาราชวังว่า “สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลฯ ได้เสด็จสู่สวรรคต เสียแล้วอย่างกระทันหัน” นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งที่ ๒ มา หยก ๆ ถูกเชิญตัวเข้าไปในพระบรมมหาราชวังเป็นการด่วน.....แล้วจากนั้นสำนักพระราชวัง ก็ได้แถลงข่าวกรณีสวรรคตออกสู่ประชาชนทั้งประเทศว่า

“ด้วยนับแต่วันที่ ๒ มิถุนายน สกนี้เป็นคืนมา สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลฯ ได้เริ่มทรงพระประชวรเกี่ยวกับพระนาภี ไม่ปกติและทรงเหน็ดเหนื่อย ไม่มีพระกำลัง แม้ กระนั้นก็ดี สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็ได้เสด็จประพาสเยี่ยมราษฎร อันเป็นพระราชกรณียกิจ ของ พระองค์ ครั้นต่อมาพระอาการเกี่ยวกับพระนาภียังไม่ทุเลาลง จึงต้องเสด็จประทับอยู่แต่บน พระที่นั่ง มิได้เสด็จออกงานตามหมายกำหนดการ

ครั้นวันที่ ๕ มิถุนายน สกนี้ เมื่อคืนพระบรมมหาราชวัง เวลา ๖ นาฬิกา ได้เสวย ไอศกรีมมันละหุ่ง แล้วเข้าสรงซึ่งเป็นพระราชกิจประจำวัน แล้วก็เสด็จเข้าพระที่ ครั้นเวลา ประมาณ ๕ นาฬิกา มหาดเล็กห้องพระบรมมหาราชวัง ได้ยินเสียงป็นดังขึ้นในพระที่นั่ง จึงรีบวิ่งไปดู เห็นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมมหาราชวังอยู่บนพระที่ มีพระโลหิตไหลเปื้อนพระองค์ และสวรรคต เสียแล้ว มหาดเล็กห้องพระบรมมหาราชวัง จึงได้ไปกราบทูลสมเด็จพระราชชนนีให้ทรงทราบ แล้ว เสด็จไปถวายบังคมพระบรมศพ ตั้งแต่นั้นมามีพระบรมวงศานุวงศ์ผู้ใหญ่ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ได้เข้าไปถวายบังคม และอธิษฐานกรรมตำรวจ และอธิษฐานกรรมกรรมแพทย์ ได้ไปถวายบังคม พระบรมศพและสอบสวนได้ความสันนิษฐานได้ว่า คงจะจับคลำพระแสงปืน ตามพระราช- อธิษฐานด้วยทรงชอบ และเกิดอุบัติเหตุขึ้น”

นายปรีดี พนมยงค์ นายกรัฐมนตรี ได้ประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เป็นทางการ อันเนื่องมาจากกรณีสวรรคต ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล อีกครั้งหนึ่ง เป็นครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๔๘๕ รวมความว่าเขาเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งที่ ๒ นี้ ด้วยระยะเวลาเพียง ๓ วันเท่านั้น

แต่เนื่องด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ส่วนมากยังสนับสนุนเขาอยู่ และเหตุการณ์ ต่าง ๆ ยังไม่คลี่คลายที่เดี๋ยวนั้น เขาจึงจำเป็นต้องกลับมารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตาม คำเรียกร้องของสมาชิกสภาอีกครั้งหนึ่งในวันรุ่งขึ้น คือวันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ นับเป็น ครั้งที่ ๓ ของเขา และครั้งนี้เขาจำเป็นต้องชำระสะสาง กรณีสวรรคต ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในพระบรมโกศ ให้เป็นที่กระจ่างชัดแก่ประชาชนอีกด้วย เพราะในขณะนั้น เสียงโชนจัน ของประชาชน เป็นไปในทำนองไม่เชื่อว่า จะเป็นอุบัติเหตุจริง ดังคำแถลงของรัฐบาล ขณะ เดียวกันหนังสือพิมพ์ ก็พากันประโคมข่าว และวิพากษ์วิจารณ์กรณีสวรรคต เกือบกราว ฉาวโฉ่ทั่วไป

และก่อนที่นายปรีดี พนมยงค์ จะได้กลับมารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในครั้งที่ ๓ หรือ

ครั้งสุดท้ายขอ
เห็นชอบในกา
ตามกฎมณเฑี
สมเด็จพระเจ้า
นายปรี

ธีรับเร่งสะสาง
หนึ่ง ในวันที่
การสอบสวน
อย่างไร

กรรมการขึ้น
คลายความสง
ส่วนใหญ่เข้าไป
พัวพันอยู่ในก
เมื่อเห

นายปรีดี พนม
สิงหาคม พ.ศ
พรรค
พรรคสหชีพ

ผ่าแผ่นดิน
แทน และนับ
ส่วน
หน้าที่ช่วยเหลือ

โดยให้เดินทา
ไทย และใน
ทำหน้าที่สะส
แต่เมื่อ
ถึงประเทศไทย

จากทำเนียบรั
กิน วันที่ ๘
เพราะ
นาวาสวัสดิ์ อ

ครั้งสุดท้ายของเขา เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๔๘๕ รัฐสภาก็ได้เปิดประชุมด่วน และให้ความเห็นชอบในการอัญเชิญสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ พระอนุชาขึ้นสืบสันตติวงศ์ ตามกฏมณเฑียรบาลแทนสืบไป ในวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ วันเดียวกันกับที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เสด็จสวรรคต

นายปรีดี พนมยงค์ ต้องกลับมารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ต่อเป็นครั้งที่ ๓ เขาจึงต้องรีบเร่งสะสางคดีนี้เป็นการด่วน คือการตั้งศาลกลางเมือง เพื่อคลี่คลายกรณีสวรรคต...อีกครั้งหนึ่ง ในวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๔๘๕ และได้ออกประกาศให้ประชาชนทราบ ถึงการดำเนินการสอบสวนในครั้งนั้นด้วย

อย่างไรก็ตาม การจัดตั้งคณะรัฐบาลชุดใหม่ขึ้น ในครั้งนี้ รวมทั้งการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นสอบสวนสาเหตุของกรณีสวรรคตขึ้น เพื่อหาทางคลี่คลายหรือทำให้ประชาชนคลายความสงสัยลงได้ก็จริง แต่เชื่อว่าประชาชนจะอยู่ในความสงบลงได้ไม่ เพราะประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจว่า กรณีสวรรคตในครั้งนี้ น่าจะเกิดจากการลอบปลงพระชนม์ และผู้ที่มีส่วนพัวพันอยู่ในกรณีนี้ จะต้องเป็นผู้มีอำนาจอยู่ในวงการเมืองด้วย

เมื่อเหตุการณ์ทำท่าจะไม่เป็นปกติสุข หรือสถานการณ์ต่าง ๆ มีที่ท่าว่าเลวร้ายลง นายปรีดี พนมยงค์ จำเป็นต้องตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในวันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ โดยอ้างเหตุผลสั้น ๆ ว่า สุขภาพไม่สมบูรณ์

พรรคแนวร่วมรัฐธรรมนูญ ซึ่งมี พล.ร.ต.หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นหัวหน้าพรรค และพรรคสหชีพ ซึ่งมี ดร.เดือน บุนนาค เป็นหัวหน้าพรรค ทั้งสองพรรคเปรียบเสมือนเป็นพรรคฝาแฝด จึงเสนอชื่อ พล.ร.ต.หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ เข้ารับตำแหน่งหน้าที่เป็น นายกรัฐมนตรี แทน และนับเป็นนายกรัฐมนตรี คนที่ ๘ ของเมืองไทย

ส่วนนายปรีดี พนมยงค์ ถอยออกมาอยู่ในฐานะ “รัฐบุรุษอาวุโส” และยังคงทำหน้าที่ช่วยเหลือรัฐบาลอยู่ชั่วระยะหนึ่ง และต่อมาได้รับการแต่งตั้งให้เป็น “ทูตสันทวไมตรี” โดยให้เดินทางไปติดต่อเยี่ยมเยียนประเทศต่าง ๆ ตามหน้าที่ของทูตสันทวไมตรีจากประเทศไทย และในขณะเดียวกัน รัฐบาลใหม่ ชุดของ พล.ร.ต.หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ก็จะต้องทำหน้าที่สะสางกรณีสวรรคต ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๘ สืบต่อไป

แต่เมื่อนายปรีดี พนมยงค์ กลับจากเดินทางไปเกือบรอบโลก ในฐานะทูตสันทวไมตรี ถึงประเทศไทยไม่ทันถึงขวบปี ก็เกิดเหตุการณ์ที่ทำให้ นายปรีดี พนมยงค์ ต้องตัดสินใจอำลาจากทำเนียบรัฐบาล และผินแผ่นดินไทย ไปอีกครั้งหนึ่ง ในท่ามกลางความมืดมิดตอณตึกสงัดของคืน วันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๐

เพราะเกิดรัฐประหารขึ้นในคืนนั้น เพื่อทำการจับได้ รัฐบาลชุดของ พล.ร.ต.หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ออก โดย พล.ท.ผืน ชุมพะวัน (ยศในขณะนั้น) เป็นหัวหน้า และให้ พล.ด.ละม้าย

เสด็จสู่สวรรคต
ครั้งที่ ๒ มา
สำนักพระราชวัง

อานันทมหิดลฯ
มีพระกำลัง แม้
ชกณียกิจ ของ
ระทับอยู่แต่บน

าพิภา ได้เสวย
ระที่ ครั้นเวลา
ง จึงรีบวิ่งไปดู
และสวรรคต
ทรงทราบ แล้ว
มนตรี รัฐมนตรี
ไปถวายบังคม
ตามพระราช-

นายกรัฐมนตรี
ล อีกครั้งหนึ่ง
ตรีครั้งที่ ๒ นี้

และเหตุการณ์
รัฐมนตรี ตาม
๒๔๘๕ นับเป็น
พระเจ้าอยู่หัว
เสียดใจจน
งรัฐบาล ขณะ
เกรียวกราว

ครั้งที่ ๓ หรือ

อุทยานานนท์ ไปเชิญตัวเขาและนายกรัฐมนตรีที่ทำเนียบรัฐบาล แต่ไม่ได้เผชิญหน้ากัน เพราะทั้งสองได้หลบหนีไปเสียก่อน เป็นอันว่าการสอบสวนสะสางกรณีสวรรคตของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ รัชกาลที่ ๘ ก็ไม่ทราบผลจึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลใหม่ต่อไป

หลังจากนั้นปรากฏว่า นายปรีดี พนมยงค์ ได้ไปปรากฏตัวขึ้นที่ ปักกิ่ง นครหลวง สาธารณรัฐแห่งประชาชนจีน ภายใต้การปกกรองของประธานเมมาเซตุง และนายกรัฐมนตรี โจวเอินไหล ชั่วระยะหนึ่ง

และเมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ เป็นระยะเวลาห่างกันถึง ๒๖ ปี นายปรีดี พนมยงค์ ได้มีสาส์นจากกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส มาถึง ฯพณฯ สัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรี คนที่ ๑๒ ในขณะนั้น ในฐานะ “รัฐบุรุษอาวุโส” ฉบับหนึ่ง เพื่อให้ข้อคิดเห็น ในการร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ของคณะรัฐบาลชุดของ ฯพณฯ สัญญา ธรรมศักดิ์...(มีใจความ เน้นตอนหนึ่งว่า)...“เขาจากไปต่างแดนไกล แต่ใจเขายังคงผูกพัน อยู่กับแผ่นดินมาตุภูมิ ของเขาอยู่”

บั้นปลายของชีวิต

ฯพณฯ ปรีดี พนมยงค์ ได้พำนักอยู่ในประเทศจีน จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๓ จึงได้ย้าย ไปอยู่บ้านส่วนตัว ที่ชานเมืองกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส จนถึงแก่อสัญกรรม ด้วยโรค หัวใจวาย เมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๖ นับอายุได้ ๘๓ ปี

พิธีศพของรัฐบุรุษอาวุโส ได้จัดขึ้นที่ คอมมูนปารีส ณ ประเทศฝรั่งเศส ส่วนอัฐิ ของท่านนั้น บรรดาญาติมิตรและศิษยานุศิษย์ ได้นำมาบรรจุไว้ ที่วัดพนมยงค์ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา และได้ฐานพระพุทธรูป ที่เรียกว่าพระพุทธรูปธรรมทิจูพระศาสดา พระพุทธรูปประจำมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่หอพระ อยู่ใกล้หอประชุมใหญ่ ของมหาวิทยาลัยฯ กรุงเทพมหานคร ตามความประสงค์ของท่าน ที่ได้สั่งเสียไว้ก่อนถึงแก่อสัญกรรม

อนุสรณ์รำลึก

อนุสรณ์ที่ท่านรัฐบุรุษอาวุโส ฝากไว้กับอนุชนรุ่นหลัง และแผ่นดินไทย ทรายทุกวันนี้ ก็คือ “มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และการเมือง (ปัจจุบันนี้คำว่า การเมือง ถูกยกเลิกไปแล้ว) ที่ท่านเป็นผู้ริเริ่ม และเป็นผู้ประศาสน์การคนแรก” เพื่อให้เป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูง ของ กุลบุตรกุลธิดาสืบไป

และเพื่อเป็นเกียรติประวัติของ ฯพณฯ ปรีดี พนมยงค์ ใคร่ขอยกเอาคำไว้อาลัย ของ คุณเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เพื่อสดุดีถึงคุณงามความดี ไว้ให้เป็นที่ประจักษ์แก่ผู้อ่านกันต่อ ๆ ไป

“ท่านกำ
เสรีภาพ
สองแผ่น
ประวัติ
เปิดหน้า
จรจัดจร
จงเจตน์
การวะฯ

น้ำกัน เพราะ
วง พระบาท-
ป
ง นครหลวง
เวียงจันทน์

ปี นายปรีดี
ศักดิ์ นายก-
ให้ข้อคิดเห็น
... (มีใจความ
ในดินมาตุภูมิ

๓ จึงได้ย้าย
ม ด้วยโรค

ส ส่วนอธิ
เท จังหวัด
สดา พระ-
กวิทยาลัยฯ
เม

าบทุกวันนี้
ลิกไปแล้ว)
ชั้นสูง ของ

าลัย ของ
นต่อ ๆ ไป

๒๑๑

“ท่านก้าวสู่ความตาย
เสรีภาพอ่อนคลาย
สองแผ่นดินกันดาร
ประวัติศาสตร์จักจดจำ
เปิดหน้าประวัติศาสตร์
จรจิตจรจิต
จงเจตน์สืบเจตน์
การวะท่าน

อันไม่ตาย
จักฉายจำ
อันมีดดำ
เป็นตำนาน
ประชาธิปไตย
สืบพระสาน
ตนาการ
ปรีดี พนมยงค์”

(เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์)